ΕΤΟΣ Γ'. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 15 Δεκεμβρίου 1913 ΑΡΙΘ. 156.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΚΣΤ'.

Ο ΕΠΙ ΓΗΣ ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Α'. ΕΤΟΣ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΑΥΤΟΥ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ

**« *Σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας » τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα».* **

Τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς Καπερναοὺμ καθὼς καὶ τὰ θαύματα τὰ ὁποῖα ἐν αὐταῖς ἐτέλεσε, ταῦτα πάντα εἴδομεν εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν. Ἤδη προβαίνομεν εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν μετὰ ταῦτα ὑπ' αὐτοῦ γενομένων.

Ὁ Σωτὴρ ἀπῆλθε τῆς Καπερναοὺμ καὶ ἤρξατο περιερχόμενος ὅλην τὴν Γαλιλαίαν διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς μετάνοιαν, κηρύσσων τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν ἀσθένειαν μαστίζουσαν τὸν λαόν. Οὕτω δὲ διά τε τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν θαυματουργιῶν ἀπεδείκνυεν εἰς πάντας, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Μεσσίας καὶ Λυτρωτής, ὅστις ἦλθεν ἵνα θεραπεύσῃ τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, ἵνα κηρύξῃ αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ ἵνα χορηγήσῃ τὴν ἀπολύτρωσιν καὶ τὴν σωτηρίαν εἰς πάντας.

Ὁ Σωτὴρ ἡμέραν τινὰ ἐπέβη εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Σίμωνος, ἀνήχθη

ὀλίγον τι εἰς τὸ πέλαγος καὶ ἀπὸ τοῦ πλοίου ἐδίδασκε τοὺς ὄχλους. Ἀφ' οὗ δὲ ἔπαυσε τὴν διδασκαλίαν διέταξε τὸν Πέτρον νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸ πέλαγος καὶ νὰ ρίψῃ τὰ δίκτυα πρὸς ἄγραν ἰχθύων. Ὁ Πέτρος ὑπήκουσε καὶ συνέλαβε τόσον πλῆθος ἰχθύων, ὥστε παρ' ὀλίγον διερρήγνυτο τὸ δίκτυον, τὰ δὲ πλοῖα ἤτοι τὸ τοῦ Πέτρου καὶ τὸ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου, τὰ ὁποῖα ἐκλήθησαν εἰς βοήθειαν ἐβυθίζοντο ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἰχθύων. Τὸ θαῦμα τοῦτο κατέπληξε τὸν Πέτρον καὶ ἐνέπλησεν αὐτὸν φόβου καὶ τρόμου· ἀλλ' ὁ Κύριος ἔσπευσε νὰ καθησυχάσῃ αὐτὸν εἰπών· *«μὴ φοβοῦ Πέτρε· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν»*. Καὶ εἰς τοὺς ἄλλους δὲ Ἀποστόλους ἤτοι τὸν Ἀνδρέαν, Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην εἶπε· μὴ φοβεῖσθε· *«ἀκολουθεῖτέ μοι καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων»*. Ἔκτοτε οἱ Ἀπόστολοι οὗτοι, ἀφῆκαν καὶ πλοῖα καὶ δίκτυα καὶ τὰ πάντα, ἠκολούθησαν τὸν Χριστὸν καὶ διέμειναν ἀχώριστοι ἀπ' αὐτοῦ, διὰ νὰ γίνωσιν ἁλιεῖς ἀνθρώπων, ὅπως καὶ ἔγειναν πράγματι.

Ἀπὸ τὴν Καπερναοὺμ μετέβη διὰ πλοίου εἰς τὴν ἀντιπέραν ὄχθην τῆς λίμνης. Κατὰ τὸν πλοῦν ὅμως ἠγέρθη τρικυμία, τὴν ὁποίαν κατηύνασε διὰ τῆς θείας αὐτοῦ παντοδυναμίας ἐπιτιμήσας τοὺς ἀνέμους καὶ τὴν θάλασσαν. Ἐξελθὼν δὲ εἰς τὴν χώραν τῶν Γεργεσηνῶν ἐθεράπευσε δύο δαιμονιζομένους. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Γεργεσηνοὶ ἰδόντες τὸ θαῦμα ἐφοβήθησαν καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν νὰ ἀπέλθῃ ἔξω τῶν ὁρίων τῆς χώρας αὐτῶν, ἐπεβιβάσθη καὶ πάλιν τοῦ πλοίου καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Καπερναούμ. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἐθεράπευσε παραλυτικὸν φερόμενον ὑπὸ τεσσάρων, οἵτινες ἐπειδὴ δὲν ἠδυνήθησαν, ἕνεκα τοῦ συσσωρευθέντος ὄχλου, νὰ εἰσαγάγωσιν αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐν ᾗ ἐδίδασκε διὰ τῆς θύρας, κατεβίβασαν διὰ τῆς στέγης. Ἐξελθὼν τῆς Καπερναοὺμ πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ κηρύγματος ἐθεράπευσεν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων ἄνθρωπον λεπρὸν διὰ μόνης τῆς ἀφῆς καὶ τοῦ λόγου εἰπὼν ἁπλῶς· *«θέλω, καθαρίσθητι»*.

Ἐν Καπερναοὺμ περιπατῶν ὁ Ἰησοῦς παρὰ τὴν θάλασσαν εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον παρὰ τὸ τελώνιον, καὶ εἰσπράττοντα τὰ τέλη καὶ τοὺς φόρους Ματθαῖον ἢ Λευῒ ὀνομαζόμενον, τὸν ὁποῖον ἐκάλεσεν εἰς τὸ Ἀποστολικὸν ἀξίωμα εἰπὼν πρὸς αὐτὸν ἁπλῶς· *ἀκολούθει μοι· ὁ δ' ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτόν»*. Ἐπειδὴ δὲ τότε ὁ Ματθαῖος παρέλαβε τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἐφιλοξένησεν αὐτὸν μετὰ πολλῶν ἄλλων τελωνῶν, οἱ Φαρισσαῖοι ἤρξαντο γογγύζοντες κατὰ τοῦ Ἰησοῦ διότι μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἤσθιε καὶ ἔπινεν. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ἐπετίμησεν αὐτοὺς εἰπών, ὅτι συναναστρέφεται τοὺς τελώνας καὶ ἁμαρτωλούς, διότι ἦλθε νὰ καλέσῃ οὐχὶ δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. Ὡσαύτως ἀπεστόμωσε τοὺς ἰδίους καὶ ὅταν προέβησαν εἰς παρατηρήσεις, διατί οἱ μὲν μαθηταὶ τοῦ Προδρόμου καὶ τῶν Φαρισσαίων νὰ φυλάττωσι τὴν νηστείαν τοῦ νόμου, οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ νὰ μὴ φυλάττωσι ταύτην. Τότε ὁ Χριστὸς διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ νυμφίου ἐφανέρωσεν αὐτοῖς ὅτι καὶ οἱ Ἀπόστολοι, ἤτοι καὶ οἱ Χριστιανοὶ θὰ ἔλθῃ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ νηστεύωσιν, ἀλλὰ νηστείαν οὐχὶ τὴν τυπικὴν καὶ νεκράν, ἀλλὰ νηστείαν ἀληθινὴν καὶ ζῶσαν, νηστείαν οὐ μόνον σωματικὴν ἀλλὰ καὶ πνευματικήν.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Σωτὴρ παρεκάθητο εἰς τὴν Τράπεζαν τοῦ Ματθαίου ἔρχεται ἐκεῖ ἀνήρ τις ὀνομαζόμενος Ἰάειρος, ἄρχων τῆς συναγω-

γῆς, ὅστις εἶχε θυγάτριον δωδεκαετὲς πνέον τὰ λοίσθια. Πίπτει οὗτος εἰς τοὺς πόδας τοῦ Χριστοῦ καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ νὰ ἐπιθέσῃ τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ψυχορραγοῦντος κορασίου διὰ νὰ σωθῇ. Ὁ Ἰησοῦς παρευθὺς ἐξεκίνησε διὰ τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰαείρου συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ἀπείρου πλήθους λαοῦ. Καθ᾽ ὁδὸν γυνή τις πάσχουσα ἀπὸ δώδεκα ἐτῶν ὑπὸ νοσήματος ἀνιάτου, ἐσκέφθη νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν ἑαυτῆς θεραπείαν διὰ τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. Ἅμα ἐσκέφθη τοῦτο ἔσπευσε νὰ πλησιάσῃ τὸν Χριστόν, ἔλαβεν ἀθορύβως τὸ ἄκρον τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ ἐπέθηκεν ἐπὶ τῆς πληγῆς καὶ αὐτοστιγμεὶ ἐθεραπεύθη. Ὁ Ἰησοῦς διὰ νὰ καταδείξῃ τὴν πίστιν τῆς αἱμορροούσης ταύτης γυναικὸς καὶ τὴν δύναμιν ἣν φέρει ἐν ἑαυτῇ ἡ πίστις ἠρώτησε τὸ πλῆθος *«τίς μου ἥψατο;»* Ἡ γυνὴ τότε ἔντρομος κατήγγειλεν δημοσίᾳ ἐνώπιον τοῦ λαοῦ τὸ τόλμημα, εἰς ὃ εἶχε προβῆ καὶ σύναμα ἐβεβαίωσεν ὅτι αὐτοστιγμεὶ ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, ἤτοι ἐθεραπεύθη τελείως. Ὁ Χριστὸς εἶπεν αὐτῇ, *«θάρσει, θύγατερ, ἡ » πίστις σου σέσωκέ σε· ὕπαγε εἰς εἰρήνην»*. Ἀλλ᾽ ἐν ᾧ ὁ Χριστὸς ἐλάλει ὑπηρέται τοῦ ἀρχισυναγώγου ἐκόμισαν τὴν εἴδησιν ὅτι τὸ κοράσιον ἀπέθανε· *«μὴ φοβοῦ»*, λέγει ὁ Σωτὴρ πρὸς τὸν πατέρα, *«μόνον πίστευε καὶ » σωθήσεται»*. Τέλος φθάνει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν οἶκον, ὅπου διατάσσει νὰ παύσωσιν οἱ θρῆνοι καὶ οἱ κοπετοί, διότι *«τὸ κοράσιον οὐκ ἀπέθανεν, » ἀλλὰ καθεύδει»*, εἰσέρχεται εἰς τὸ δωμάτιον, ὅπου ἔκειτο τὸ λείψανον μετὰ μόνου τοῦ θρηνοῦντος πατρὸς καὶ τριῶν Ἀποστόλων, τοῦ Πέτρου, Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου καὶ *«κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησε λέγων· ἡ » παῖς ἐγείρου· καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα»*.

Κατὰ τὸ πρῶτον τοῦτο ἔτος τοῦ θείου αὐτοῦ κηρύγματος ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς καὶ τοὺς δύο τυφλούς, οἱ ὁποῖοι ἠκολούθησαν ὀπίσω αὐτοῦ ἐξαιτούμενοι τὴν ἑαυτῶν θεραπείαν, τῆς ὁποίας ἐπέτυχον πιστεύσαντες εἰς τὸν Κύριον. Τότε ἐθεράπευσε καὶ τὸν ἐλεεινὸν ἐκεῖνον ἄνθρωπον τὸν κωφὸν καὶ δαιμονιζόμενον. Διὰ πάντα ταῦτα οἱ μὲν ὄχλοι ἐθαύμαζον, *«λέγοντες, ὅτι οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ, οἱ δὲ Φαρισσαῖοι » ἔλεγον, ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια»*.

Αὕτη ἡ διδασκαλία καὶ ταῦτα τὰ ἔργα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τοῦ πρώτου Πάσχα τοῦ δημοσίου αὐτοῦ βίου, ἤτοι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ τριακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ δευτέρου Πάσχα.

Εἰς πάντα τὰ θαύματα τὰ ὁποῖα ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὴν περίοδον ταύτην παρατηροῦμεν ὅτι πρωταγωνιστεῖ ἡ πίστις. Ἡ πίστις ἐκαθάρισε τὸν λεπρόν, ἡ πίστις ἤγειρε τὸν παραλυτικόν, ἡ πίστις ἐξήρανε τὴν πηγὴν τοῦ αἵματος τῆς αἱμορροούσης, ἡ πίστις ἀνέστησε τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰαείρου. Μεγάλη ὄντως, Χριστιανοί μου, ἡ δύναμις τῆς πίστεως. Ἂς ὁπλίσωμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἑαυτοὺς μὲ τὴν ἀκαταγώνιστον ταύτην δύναμιν τῆς πίστεως, διὰ νὰ κατορθώνωμεν νὰ ὑπερνικῶμεν ἑκάστοτε τὰς δυσκολίας τῆς ζωῆς καὶ ἵνα ἀκούσωμεν παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κρίσεως τὸ παρήγορον ἐκεῖνο λόγιον τοῦ Κριτοῦ ζώντων καὶ νεκρῶν. *«Ἡ πίστις σου σέσωκέ σοι»*. Γένοιτο.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

ΟΜΙΛΙΑ ΜΔ'.

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ

Δ'.

ΤΑ ΑΙΣΘΗΤΑ ΣΗΜΕΙΑ· Ο ΑΡΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΟΙΝΟΣ

«Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ΤΟΝ
» ΑΡΤΟΝ.... ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς καὶ εἶπε· λάβετε
» φάγετε.... Καὶ λαβὼν ΤΟ ΠΟΤΗΡΙΟΝ.... ἔδωκεν
» αὐτοῖς λέγων· πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες».
(Ματθ. 26, 26-28)

Ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, εἰς ἄλλην μας ὁμιλίαν ἀπεδείξαμεν, ὅτι εἷς ἐκ τῶν τριῶν κυρίων καὶ οὐσιωδῶν χαρακτήρων ἑκάστου μυστηρίου εἶναι τὰ αἰσθητὰ λεγόμενα σημεῖα, καὶ ὅτι ταῦτα ἱδρύθησαν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων, ὅτι δὲ τέλος εἶναι ἀπαραίτητα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μυστηρίων καὶ πρὸς μετάδοσιν τῆς θείας χάριτος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος ἡμῶν θὰ διαλάβῃ καὶ σήμερον περὶ τοῦ ἰδίου μυστηρίου, ἤτοι τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας, ποῖα εἶναι τὰ αἰσθητὰ σημεῖα, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ τελεσθῇ τὸ ἁγιώτατον τοῦτο μυστήριον καὶ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν ἱερώτατον σκοπὸν τῆς θείας αὐτοῦ συστάσεως; Τὸ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα θὰ ἐξετάσωμεν σὺν Θεῷ εἰς τὴν σημερινήν μας διδαχήν.

Αἰσθητὰ σημεῖα τοῦ μυστηρίου τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας ἐκτὸς τῆς εὐχῆς καὶ εὐλογίας, διὰ τῶν ὁποίων τῇ ἐπικλήσει τοῦ Ἁγ. Πνεύματος ἁγιάζονται ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου ἢ τοῦ ἱερέως τὰ θεῖα δῶρα, εἶναι ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος· ὁ ἄρτος ὁ σίτινος, ὁ ἄρτος ὁ ζυμωμένος, ὁ ἄρτος ὁ ἀνεβατός, ὁ ἄρτος ὁ γνήσιος καὶ καθαρός, ὁ οἶνος ἀπὸ σταφυλάς, «τὸ γέννημα τοῦτο » τῆς ἀμπέλου», ὅπως τὸν ὀνομάζει ὁ Χριστός, ὁ οἶνος ὁ καθαρὸς ἐπίσης καὶ ἐρυθρός, μὲ τοὺς ὁποίους, ἄρτον δηλαδὴ καὶ οἶνον, πρέπει νὰ τελῆται ἡ θεία Εὐχαριστία. Ἡ Ὀρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία κατεδίκασεν ἐγκαίρως τὴν αἱρετικὴν ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ χρῆσιν κάθε ἄλλης ὕλης πλὴν τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου· ἄνωθεν δὲ καὶ ἐξ ἀρχῆς τελεῖ τὸ μυστήριον τοῦτο μὲ τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον, τὰ συνήθη ταῦτα θρεπτικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα προφανῶς ἀντιστοιχοῦν εἰς τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ μυστηριακὴ δὲ αὐτὴ πρᾶξις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας δὲν

εἶναι αὐθαίρετος· ἄπαγε! Ἀλλ' εἶναι παράδοσις πολυτιμοτάτη, τὴν ὁποίαν ηὐτύχησε νὰ παραλάβῃ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων, καὶ τὴν ὁποίαν εὐλαβῶς μέχρι σήμερον διατηρεῖ, πιστῶς καὶ ἀκριβῶς μεταβιβάζουσα αὐτὴν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸν οἶνον,—διὰ νὰ συζητήσωμεν πρῶτον περὶ αὐτοῦ,—ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἁγίας Κοινωνίας τὸν ἀναφέρει σαφῶς μέν, ἀλλὰ περιφραστικῶς, τὸν ὀνομάζει δηλαδὴ μὲ δύο συγχρόνως λέξεις, τὸν χαρακτηρίζει ὡς *γέννημα τῆς ἀμπέλου*. Ἀφοῦ ὁ Κύριος ἡμῶν ἵδρυσε καὶ συνέστησε τὴν Ἁγίαν Κοινωνίαν, διὰ τῆς ὁποίας συνενοῦται ὁ ἄνθρωπος ἠθικῶς μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἐθεώρησεν ἔπειτα καλὸν ἐν τῇ τρυφερᾷ του ἀγάπῃ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ νὰ προβῇ εἰς παρηγορίαν καὶ ἐγκαρδίωσιν αὐτῶν, τί κάμνων ; Παραγγέλλων εἰς αὐτοὺς ὅτι ἂν ἀπὸ τῆς ὥρας αὐτῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπιε μετ' αὐτῶν ἐπὶ τοῦ μυστικοῦ δείπνου ἐκ τοῦ αἵματος, καθὼς προηγουμένως ἔφαγε καὶ ἐκ τοῦ σώματος, δὲν θὰ πίῃ πλέον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐκ τοῦ *γεννήματος τῆς ἀμπέλου* τοῦ μεταβληθέντος εἰς τὸ αἷμα αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἡμέραν ὅμως ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἔλθῃ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἤγουν κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωήν, ὁπότε *καινή*, ἤτοι νέα κτίσις θὰ βασιλεύῃ, *καινόν*, ἤτοι νέον γέννημα τῆς ἀμπέλου θὰ πίῃ μὲ τοὺς μαθητάς του. Καὶ μὲ τὸ *καινὸν* μέν, τὸ μὲ τὸ νέον δηλαδὴ πόμα ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἐννοεῖ ὁ Ἰησοῦς τὴν νέαν καὶ πλήρη μετ' αὐτοῦ ἕνωσιν τῶν πιστῶν του μαθητῶν· ἀλλὰ τὴν ἀναγγελίαν ταύτην ὁ Κύριος ἡμῶν στηρίζει ἐπὶ τοῦ *γεννήματος τῆς ἀμπέλου* ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς μεταβολῆς αὐτοῦ εἰς τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ αἷμα· γραμματικῶς δὲ τί ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ *τὸ γέννημα τῆς ἀμπέλου*, εἰμὴ τὸ προϊὸν τῶν σταφυλῶν τῆς ἀμπέλου, ἤτοι τὸν οἶνον τὸν ἐξαγόμενον ἐκ τῶν σταφυλῶν ; Ἃς ἀκούσωμεν πῶς ἐκφράζεται ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς μὲ τὰς ἰδίας του λέξεις ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς προσφιλεῖς του μαθητάς. «Λέγω » δὲ ὑμῖν», «ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι (ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης) ἐκ *τούτου » τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου*, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης (ἕως ὅτου ἡ βα- » σιλεία τοῦ Θεοῦ ἔλθῃ, κατὰ τὸν Λουκᾶν), ὅταν (καθ' ἣν) αὐτὸ πίνω » *καινὸν* (νέον πόμα, πνευματικὸν) ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου.

Ἀπ' ἐδῶ λοιπὸν ἀποδεικνύεται, ὅτι τὸ ποτήριον, τὸ ὁποῖον ἔλαβεν ὁ Χριστὸς κατὰ τὸν μυστικὸν δεῖπνον, καὶ ἀφοῦ ηὐχαρίστησε τὸν Θεὸν, ἔπιεν ἐκ τοῦ ποτηρίου τούτου ὁ ἴδιος καὶ ἔδωκε καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ καὶ οἱ μαθηταί του, περιεῖχε *γέννημα τῆς ἀμπέλου*, οἶνον ἐκ σταφυλῶν, μὲ τὸν ὁποῖον λοιπὸν συνέστησεν ὁ Κύριος ἡμῶν ὡς μὲ ἓν ἐκ τῶν δύο ἀπαιτουμένων στοιχείων τὴν Ἁγίαν Εὐχαριστίαν, καὶ μὲ τὸ ὁποῖον ἑπομένως ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς νὰ τελῶμεν αὐτήν, ὅπως καὶ τελοῦμεν πράγματι τὸ μυστήριον τοῦτο.

Ἐκτὸς τοῦ οἴνου, τοῦ προερχομένου ἐκ τῆς ἀμπέλου, ἀπαιτεῖται πρωτίστως διὰ τὴν τέλεσιν τῆς Ἁγίας Κοινωνίας καὶ ἄρτος. Ἀλλ' ὁποίου εἴδους ἄρτος πρέπει νὰ εἶναι οὗτος ; Οὐχὶ βεβαίως ὁ ἄζυμος ἄρτος, τὰ ἄζυμα, τὰ ὁποῖα οἱ ἑτερόδοξοι μεταχειρίζονται, ἀλλ' ὁ ἄρτος ὁ ἔνζυμος, τὸν ὁποῖον καὶ ὁ Χριστὸς μετεχειρίσθη κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ Μυστηρίου.

Ὅτι δὲ πράγματι τοιοῦτον ἔνζυμον ἄρτον μετεχειρίσθη ὁ θεμελιωτὴς

τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς παραθέσεως τοῦ μυστικοῦ δείπνου. Διότι κατὰ ποίαν ἡμέραν ἀκριβῶς συνέφαγε διὰ τελευταίαν φορὰν μετὰ τῶν μαθητῶν του ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ συνέστησε τὸ μυστήριον ; Τὴν μεγάλην καθ᾽ ἡμᾶς Πέμπτην, θὰ εἴπητε, ὅπως γνωρίζομεν ἐκ τῆς ἱερωτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας τῆς ἡμέρας ταύτης «Τῇ ἁγίᾳ, λέγει, καὶ μεγάλῃ Πέμπτῃ, οἱ τὰ πάντα καλῶς διαταξάμε» νοι θεῖοι Πατέρες, ἀλληλοδιαδόχως ἔκ τε τῶν θείων Ἀποστόλων καὶ » τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων παραδεδώκασιν ἡμῖν τέσσαρά τινα ἑορτάζειν· » τὸν ἱερὸν Νιπτῆρα, τὸν μυστικὸν δεῖπνον (δηλαδὴ τὴν παράδοσιν τῶν » καθ᾽ ἡμᾶς φρικτῶν Μυστηρίων), τὴν ὑπερφυᾶ προσευχὴν, καὶ τὴν » παράδοσιν αὐτήν». Πράγματι, ἀγαπητοί, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν παρεδόθη, συνελήφθη καὶ ὑπεβλήθη εἰς τὴν ἀνάκρισιν τοῦ Ἄννα πρῶτον καὶ ἔπειτα τοῦ Καϊάφα κατὰ τὴν νύκτα τῆς μεγάλης Πέμπτης μετὰ τὸν μυστικὸν Δεῖπνον μέχρι τῆς πρωΐας τῆς μεγάλης Παρασκευῆς. Κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐν μεγάλῃ σπουδῇ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Πιλάτου ἡ ἄδεια τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς καὶ ἐσταύρωσαν οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Ἰησοῦν, καὶ αὐθημερὸν ἔσπευσαν ἐγκαίρως νὰ τὸν ἀποκαθηλώσουν ἀπὸ τὸν Σταυρόν. Διατί ἆρά γε ἡ σπουδὴ αὕτη ; «Ἵνα μὴ μείνῃ, λέγει, ἐπὶ τοῦ » Σταυροῦ τὰ σώματα (τοῦ Χριστοῦ δηλαδὴ καὶ τῶν δύο συσταυρωθέν» των λῃστῶν) ἐν Σαββάτῳ, ἐπεὶ Παρασκευὴ ἦν· ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα » ἐκείνου τοῦ Σαββάτου»· Ἦτο, λέγει, μεγάλη ἡ ἡμέρα τοῦ Σαββάτου ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἐπηκολούθει μετὰ τὴν Παρασκευὴν τὴν ἡμέραν τῆς σταυρώσεως τοῦ Ἰησοῦ. Ποῦ συνίστατο τὸ μεγαλεῖον τοῦ Σαββάτου ἐκείνου ; Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ταύτην ἤρχιζεν ἡ ἑβδομὰς τῶν ἀζύμων παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, ἐχαρακτηρίζετο δὲ ὡς «κλητὴ ἁγία» ἡμέρα, καὶ διεκρίνετο μεταξὺ τῶν ἄλλων ἡμερῶν τῶν ἀζύμων κατὰ τοῦτο, ὅτι κατ᾽ αὐτὴν ἔτρωγον οἱ Ἰουδαῖοι τὸν πασχάλιον ἀμνὸν μὲ ἄζυμα καὶ πικρίδας· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐτιμᾶτο περισσότερον ἡ ἡμέρα ὡς ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ Πάσχα καὶ ἡ πρώτη τῶν ἀζύμων. Τούτου ἕνεκα καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι ὡδήγησαν τὸ πρωῒ τῆς μεγάλης Παρασκευῆς τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον εις τὸ διοικητήριον, ὅπως θὰ ἐλέγαμεν σήμερον, «οὐκ » εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν ἀλλ᾽ ἵνα φάγωσι τὸ » Πάσχα». Δὲν ἤθελαν, λέγει. νὰ ἔμβουν εἰς τὸ διοικητήριον τοῦ ἐθνικοῦ ἡγεμόνος, διότι τὸ τοιοῦτο θὰ τοὺς ἐμίαινεν, ὡς ἐὰν ἦσαν καθαροὶ οἱ μιαρώτατοι ! καὶ δὲν ἐπεθύμουν μεμιασμένοι νὰ ἑορτάσουν τὸ Πάσχα, τὸ ὁποῖον συνέπιπτε τὸ αὐτὸ ἑσπέρας τῆς μεγάλης Παρασκευῆς πρὸς τὸ μέγα Σάββατον. Ἀπ᾽ ἐδῶ λοιπὸν φαίνεται σαφῶς ὅτι, ἐνῷ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐτέλεσε τὸ ἴδικόν του Πάσχα τὴν Πέμπτην τὸ ἑσπέρας, οἱ σταυρωταί αὐτοῦ Ἰουδαῖοι ἐπρόκειτο νὰ φάγωσι τὸ ἴδικόν των Πάσχα, τὸ ἰουδαϊκὸν, ἢ τυπικὸν καὶ νομικὸν ἄλλως λεγόμενον, τὸ ἑσπέρας τῆς Παρασκευῆς. Ὥστε ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἵδρυσε τὸ μυστήριον αὐτοῦ εἰς ἡμέραν καὶ ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν εἶχεν ἀρχίσει ἀκόμη κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον ἡ χρῆσις τῶν ἀζύμων, συμπίπτουσα μὲ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ Πάσχα· παρέδωκε δὲ τὴν Ἁγίαν Εὐχαριστίαν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν καθ᾽ ἣν ἡμέραν καὶ ὥραν δὲν ἐπετρέπετο ὑπὸ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου ἡ χρῆσις τῶν ἀζύμων, ἀπαγορευομένη κατὰ πᾶσαν ἐποχὴν

πλὴν τῶν ἡμερῶν τῶν ἀζύμων. «Ἑπτὰ ἡμέρας, λέγει, ἄζυμα ἔδεσθε (θὰ » τρώγετε)· ἀπὸ γὰρ τῆς ἡμέρας τῆς πρώτης, ἀφανιεῖτε ζύμην ἐκ τῶν » οἰκιῶν ὑμῶν· καὶ ὃς ἂν φάγῃ ζύμην (ἤτοι ἔνζυμον ἄρτον), ἐξολοθρευ- » θήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐξ Ἰσραήλ, ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς πρώτης ἕως » τῆς ἡμέρας τῆς ἑβδόμης». Τώρα δὲ διὰ τί ὁ Κύριος ἡμῶν ἠθέλησε νὰ τελέσῃ τὸν μυστικὸν αὐτοῦ δεῖπνον μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα, τοῦτο εὐκόλως ἐξηγεῖται, ὅταν λάβωμεν ὑπ᾿ ὄψει τὸ ἑξῆς· ὅτι δηλαδὴ ἐὰν περιέμενε τὴν αὐριανὴν ἡμέραν, εἰς τὸ ἑσπέρας τῆς ὁποίας ἐτελεῖτο τὸ Ἰουδαϊκὸν Πάσχα, ἐγνώριζεν ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι δὲν θὰ τοῦ ἔμενε καιρός· Ἰδοὺ τί λέγει περὶ τούτου τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον· «Πρὸ » δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα εἰδὼς (γνωρίζων) ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἐλήλυθεν » αὐτοῦ ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν Πατέρα», ἀπέστειλε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ πρὸς φίλον του οἰκοδεσπότην, παραγγείλας εἰς αὐτοὺς νὰ εἴπωσιν εἰς ἐκεῖνον· «ὁ καιρός μου » ἐγγύς ἐστιν», ἤτοι ὁ καιρὸς τοῦ πάθους μου προσεγγίζει, πλησιάζει· τὸ λοιπὸν «πρὸς σὲ ποιῶ τὸ Πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου», εἰς τὴν κατοικίαν σου ἔχω ἀπόφασιν νὰ κάμω μὲ τοὺς μαθητάς μου τὸ Πάσχα. Δίδει λοιπὸν τὴν ἐντολὴν ὁ θεῖος Διδάσκαλος νὰ προετοιμάσουν ἐγκαίρως οἱ μαθηταὶ τὰ χρειώδη διὰ τὸ Πάσχα, οἷον τὸν ἀμνὸν, τὸν οἶνον, τὰς πικρίδας κτλ. Καὶ νομίζουν ἴσως οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὅτι θὰ δυνηθοῦν νὰ τὸ ἑορτάσουν αὔριον συγχρόνως μὲ τοὺς ἄλλους Ἰουδαίους. Ἀλλ᾿ ὁ Κύριος ἡμῶν, ὅταν ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ δείπνου τῆς ἡμέρας ἐκείνης, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐδόθη ἡ ἐντολὴ τῶν προετοιμασιῶν, παρεκάθισε μὲ τοὺς μαθητάς του εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ φίλου του καὶ συνέφαγε μετ᾿ αὐτῶν ὄχι τὸ νομικὸν ἢ τὸ ἰουδαϊκὸν πάσχα, περὶ τοῦ ὁποίου ὡς τοιούτου δὲν κάμνουν κανένα λόγον οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταὶ, οὔτε ἀναφέρουν τίποτε τῶν συστατικῶν τοῦ ἰουδαϊκοῦ Πάσχα, ἤτοι περὶ ὀπτοῦ ἀμνοῦ, περὶ ἀζύμων καὶ πικρίδων. Διότι ὁ Ἰησοῦς δὲν θὰ ἤθελε βεβαίως νὰ ἑορτάσῃ τὸ νομικὸν πάσχα μίαν ἡμέραν προηγουμένως, καὶ δὴ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ προδότου Ἰούδα. Παρεκάθησε λοιπὸν ὁ Χριστὸς μετὰ τῶν μαθητῶν του εἰς ἁπλοῦν δεῖπνον, ὅστις περιελάμβανεν ἄρτον καὶ οἶνον, τὴν κοινὴν ταύτην καὶ συνήθη τροφήν· τότε δὲ καὶ ἐτέλεσεν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν τὸ ἰδικόν του πάσχα, τὸ πάσχα τῆς Καινῆς Διαθήκης, τὸ ὁποῖον προτυπούμενον ὑπὸ τοῦ ἀρχαίου Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα, μετὰ τὴν πραγμάτωσιν αὐτοῦ διὰ τῆς θείας Εὐχαριστίας κατήργησε πλέον ἐκεῖνο, ἀφαιρέσαν πᾶσάν του σημασίαν· Παρὰ πολὺ ἐπεθύμησα, εἶπε τότε ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, τοῦτο τὸ πάσχα νὰ φάγω μὲ ὑμᾶς πρὸ τοῦ νὰ πάθω. Περὶ τίνος εἶναι ὁ λόγος ἐδῶ; ὄχι βεβαίως περὶ τοῦ πάσχα τῆς Καινῆς Διαθήκης, τὸ ὁποῖον πολλάκις συνέφαγε μετὰ τῶν μαθητῶν του ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀληθινοῦ πάσχα τῆς Καινῆς Διαθήκης, τὸ ὁποῖον ἀντικατέστησε τὸ παλαιὸν, καὶ τοῦ ὁποίου μεγάλως ἐπεθύμει ὁ Ἰησοῦς νὰ δείξῃ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἔπρεπεν εἰς τὸ ἑξῆς νὰ ἐκτελῆται ἐν τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ. Πῶς δὲ διὰ τοῦ λόγου καὶ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ μᾶς ἔδειξεν ὁ Κύριος ἡμῶν νὰ τελῶμεν τὴν Ἁγίαν Εὐχαριστίαν; διότι αὕτη εἶναι ἡ πλήρωσις τοῦ ἀρχαίου πάσχα, αὕτη συγχρόνως εἶναι ἡ ἀναπαράστασις καὶ ἀναίμακτος ἐπανάληψις τῆς ἐπὶ τοῦ

σταυροῦ θυσίας τοῦ ἀληθινοῦ Ἀμνοῦ τοῦ Χριστιανικοῦ Πάσχα. Πῶς, λέγω, μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Ἰησοῦς νὰ τελῶμεν τὸ μυστήριον τοῦτο; Μὲ ἄρτον καὶ μὲ οἶνον, μὲ ἄρτον πρῶτον ἐκ σίτου, ὁποῖος ἦτο ὁ συνήθης παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, μὲ ἄρτον ὑψημένον, ἤτοι ἀνεβαστόν, ὁποῖος καὶ μόνος ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς συστάσεως τοῦ μυστηρίου καὶ ὁποῖον βεβαίως θὰ ἐπροτίμησεν ὁ Κύριος ἡμῶν ἀφ' ἑνὸς μὲν, ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ προκαλέσῃ ἀφορμὴν νέας καθ' ἑαυτοῦ καταφορᾶς μεταχειριζόμενος τὰ ἄζυμα εἰκοσιτέσσαρας ὥρας πρὸ τῆς πρώτης τῶν ἀζύμων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπειδὴ ἡ μεγάλη του ἐπιθυμία ἦτο νὰ τελέσῃ ὄχι τὸ νομικὸν Πάσχα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλὰ νὰ ἱδρύσῃ τὸ ἀντίτυπον αὐτοῦ, τὸ νέον Πάσχα τῆς Καινῆς Διαθήκης· δεύτερον δὲ μὲ οἶνον ἐκ σταφυλῶν μὲ οἶνον ἁγνόν., χρώματος ἐρυθροῦ, ἀναμεμιγμένον μὲ ὕδωρ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ αἵματος καὶ ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἔρρευσεν ἐκ τῆς ἀχράντου πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ, ὅταν εἷς τῶν στρατιωτῶν ἔνυξεν, ἐκέντησε διὰ τῆς λόγχης τὴν πλευρὰν αὐτοῦ.

Τοιοῦτον δὲ ἄρτον καὶ οἶνον μεταχειρίζεται ἀνέκαθεν ἡ Ὀρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἀποδοκιμάζουσα ὡς αἱρετικὴν τὴν χρῆσιν πάσης ἄλλης ὕλης πρὸς τέλεσιν τῆς Ἁγίας Εὐχαριστίας. Ἂς δοξάσωμεν λοιπὸν καὶ ἂς εὐχαριστήσωμεν τὸν ἅγιον Θεόν, ὅτι ἀνήκομεν ἡμεῖς εἰς τὴν Ὀρθόδοξον ταύτην Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία ἐκτελεῖ τὰ ἱερὰ Μυστήρια ὅπως τὰ παρέδωκεν εἰς αὐτὴν ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι.

Ἂς ἀγαπήσωμεν περισσότερον τὴν ἁγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν, ἥτις διὰ μέσου τῶν αἰώνων, διετήρησε πάντοτε σῶα καὶ ἀνόθευτα τὰ θεῖα Μυστήρια, τὰ ὁποῖα τελεῖ καθὼς τὰ ἐτέλουν οἱ ἅγιοι καὶ σοφοὶ ἐκεῖνοι ἄνδρες, τοὺς ὁποίους ἐκ σεβασμοῦ, ἐκτιμήσεως ὀνομάζομεν Πατέρας καὶ Διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας. Σεῖς δὲ οἱ εὐλαβεῖς Χριστιανοί, οἵτινες κατ' ἐντολὴν ἢ ἐξ ἰδίας εὐλαβοῦς προαιρέσεως κάμνετε τὰς *προσφορὰς* καὶ προσφέρετε τὸ *νάμα*, προσέχετε πολὺ εἰς τὴν ἀρίστην ποιότητα τοῦ διὰ τὴν λειτουργικὴν χρῆσιν ἄρτου καὶ οἴνου, ὡς καὶ εἰς τὴν τελείαν αὐτῶν καθαριότητα. Διατί δέ; Ἵνα μὴ ἀντὶ τῆς ψυχικῆς ὠφελείας, χάριν τῆς ὁποίας προσφέρετε τὰ δῶρά σας, διαπράττητε ἁμαρτίαν πρὸς τὸν Θεόν. «Ἐάν, λέγει, ὀρθῶς προσενέγκῃς, ὀρθῶς δὲ μὴ διέλῃς, ἥμαρτες».

Μεγάλη προσοχὴ λοιπόν, παρακαλῶ, ἀγαπητοὶ Χριστιανοί! Ὁ ἄρτος, τὸν ὁποῖον κατασκευάζετε ὡς *προσφορὰν* διὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν, νὰ εἶναι σίτινος, νὰ εἶναι καθαρός. Ὁ δὲ οἶνος ἐπίσης, ὁ ὁποῖος προορίζεται ὡς *νάμα*, νὰ εἶναι γνήσιος καὶ καθαρός, καλῆς ποιότητος καὶ ὄχι ὑπόξυνος, οὔτε νὰ ἔχῃ κανένα ξένον ἄρωμα, δυσάρεστον ἢ καὶ εὐχάριστον. Πράττοντες τοιουτοτρόπως δεικνύετε, ὅτι ἀντιλαμβάνεσθε τὸ θεῖον μεγαλεῖον καὶ τὴν μεγίστην ἁγιότητα τοῦ Μυστηρίου. Εἴθε δὲ νὰ κάμνουν ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ τοιαῦτα εὐσεβόφρονα δῶρα, ἵνα καὶ δι' αὐτὰ καὶ διὰ τὴν λοιπὴν αὐτῶν εὐλάβειαν καὶ ἀρετὴν ἔχουν τοῦ Θεοῦ τὴν εὐλογίαν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς των μετὰ θάνατον. Ἀμήν!